

ПЕДАГОГІКА

Вікторія Андріяшина,

Діана Філіп'єва,

студентки 6 курсу

факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник: **О.В. Голуб**, канд. пед. н., доцент (БДПУ)

ФУНДАМЕНТАТОР УКРАЇНСЬКОЇ БУКВАРИСТИКИ

Актуальність. Особлива роль у розвитку і вихованні особистості молодшого школяра належить навчальному предмету «Українська мова (мова і читання)», оскільки мова є не тільки окремим навчальним предметом, а й основним засобом опанування всіх інших шкільних дисциплін. Основна мета цього курсу полягає у формуванні передусім ключової комунікативної компетентності молодшого школяра, яка виявляється у здатності успішно користуватися мовою (всіма видами мовленнєвої діяльності) у процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, розв'язання життєво важливих завдань, і соціокультурної компетентності, яка охоплює загальнокультурний розвиток учнів, адаптацію їх до життя в соціальному середовищі, громадянське, патріотичне, морально-етичне, естетичне виховання.

Формування комунікативної компетентності розпочинається з навчання грамоти. Навчання грамоти – складова освітньої галузі «Мови і літератури», що являє собою комплексний підготовчий розділ до вивчення української мови. Його мета – формувати й удосконалювати в учнів навички читання і письма; розвивати інтерес до читання і бажання читати; пропедевтично ознайомлювати з мовними явищами в галузі фонетики, лексики, словотворення, морфології, синтаксису і пунктуації; збагачувати словниковий запас дітей [3].

Здійснюється процес навчання грамоти за такими напрямками, що реалізуються на доступному для шестирічних дітей рівні: вироблення в учнів мотивації до навчання української мови; формування комунікативних умінь; гармонійний розвиток усіх форм і видів мовленнєвої діяльності; соціокультурний розвиток особистості; формування в дітей уміння вчитися.

Сьогодні однією з основних умов успішного навчання 6-річних учнів у цей період є: зробити уроки навчання грамоти цікавими; прищепити бажання вчитися, здобувати нові знання та вміння; сприяти становленню пізнавального інтересу. Цієї меті слугує сучасний підручник для навчання читанню «Буквар».

«Буквар» – це перша навчальна книга, за допомогою якої дитина вчиться читати. Саме з уроків навчання грамоти розпочинається її шкільне життя, на них вона вчиться читати і писати, відкриває для себе шлях до освіти. На сучасному етапі розвитку суспільства «Буквар» [2], що функціонує в школах України, – це цікавий, змістовний, добре ілюстрований підручник, який розвиває мовлення, пізнавальні інтереси школярів, спонукає замислюватись, вчить порівнювати, зіставляти, робити певні висновки, узагальнювати.

Засновником сучасного українського букваря вважають М.С. Вашуленка.

Автор «Букваря» зазначає, що основними методологічними ідеями концепції підручника з навчання грамоти є: розвиток мовлення учнів, уміння користуватися мовою як засобом спілкування, пізнання, впливу на засадах особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів.

На відміну від підручників з мови для 2-4-х класів, «Буквар» має свою, притаманну лише йому структуру. Структура «Букваря» визначається передусім основним методом, за яким здійснюється навчання грамоти. Методом, за яким сучасні шестирічні першокласники опановують грамоту, є звуковий аналітико-синтетичний. Провідний принцип цього методу можна сформулювати так: «Від звука до букви».

Реалізація цього принципу досягається двома шляхами: у підручнику наявний добукварний період, протягом якого учні на діапазоні всієї звукової системи мови опановують елементарний звуковий аналіз і звуковий синтез нескладних за будовою слів; на кожному уроці ознайомлення з новою літерою (букварний період) здійснюється попередня актуалізація навчальних аналітико-синтетичних дій зі звуком або звуками, що позначаються цією буквою [2].

Теоретична модель сучасного шкільного підручника передбачає наявність у ньому такого структурного елемента, як пояснювальний текст. До елементів пояснювального тексту «Букваря» відносимо: алфавіт, лінійки вже вивчених літер, подані в ігровій формі, схеми, зразки звукового і звуко-буквеного аналізу, складові таблиці різної форми, слова в колонках та в таблицях, символічні позначення окремих навчальних дій, ребуси, словниково-логічні вправи тощо, призначення яких у загальній методичній системі «Букваря» є не тільки предметно-змістовим, а й методично-процесуальним про суспільство тощо [1].

У «Букварі» враховано гендерний аспект: в ілюстративному матеріалі рівномірну увагу приділено зображенню хлопчиків і дівчаток, а текстовий налічує приблизно однакову кількість чоловічих і жіночих імен. Більшу частину дитячих імен подано у зменшувально-пестливій формі, властивій українським дитячим іменам. Паралельно з дитячими іменами тексти містять дорослі – сучасні й давні: садівник Олена Данилівна, учителька Ганна Григорівна, космонавти Юрій Гагарін і Леонід Каденюк, капітан теплохода Яків Петрович. В окремих текстах фігурують бабусі Ганна, Явдоха, Одарка та дідусі Кирило, Василь, Матвій. В авторських текстах подано імена і прізвища авторів: Павло Глазовий, Галина Демченко, Платон Воронько, Михайло Коцюбинський, Леся Українка, Іван Франко, Тарас Шевченко, Василь Сухомлинський, Василь Симоненко, Ліна Костенко, Ганна Чубач та ін. Згадуються і видатні історичні діячі – Ярослав Мудрий, Богдан Хмельницький, Григорій Сковорода, Іван Мазепа [2].

Висновки. Отже, з ім'ям Миколи Самійловича Вашуленко пов'язаний розвиток букваристики в Україні. Створений ним у співавторстві зі Скрипченко Надією Федорівною у 1978 р. «Буквар» витримав 30 видань. «Ця книга належить до фундаментальних національних цінностей. Упродовж 30 років вона залишається найголовнішим підручником для першокласників України».

ЛІТЕРАТУРА

1. Вашуленко М.С. Удосконалення змісту і методики навчання української мови в 1-4 класах. Науково-теоретичні засади та методичні рекомендації. Київ: Рад. Школа, 1991. 110 с.
2. Вашуленко М. Урок української мови. *Початкова школа*. 2007. № 4. С. 12–18.
3. Коваль Г.П., Деркач Н.І., Захарчук З.О., Іванова Л.І. Методика викладання української мови: навч. посіб. для студентів педінститутів, гуманітарних університетів, педагогічних коледжів. Рівне, 2002. 133 с.

**Афанасьєва Тетяна,
Світлана Коврига,**
студентки 6 курсу

Факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв
Наук. керівник: **О.В. Голуб**, канд. пед. н., доцент (БДПУ)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ВИХОВАННЯ

Актуальність. На сучасному етапі суспільного розвитку об'єктивною освітньою тенденцією є індивідуалізація освіти, диференціація освітніх впливів, що знайшло відображення в розвитку змісту освіти (індивідуальні навчальні плани, індивідуальні освітні маршрути тощо), форм і методів навчання та виховання.

Відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту» передбачається якісне реформування середньої освіти на основі особистісно-орієнтованого підходу в педагогічному процесі. Саме реалізація такого підходу в вихованні забезпечить самостійність мислення дітей, відповідальність за власну діяльність і майбутнє, готовність включитися в систему безперервної освіти протягом життя.

Теорію особистісно орієнтованої моделі виховання особистості обґрунтовано у працях І. Беха, В. Кременя, І. Прокопенка, О. Савченко, І. Зязюн, О. Пехоти, В. Рибалка, Г. Селевко, В. Семиченко, В. Серикова та інших.

Особистісний орієнтований підхід – основа нової філософії – ґрунтується на принципі центрації виховання в розвитку особистості і передбачає, передусім, визнання пріоритету особистості, який повинен стати основою ідеології суспільства у сфері виховання, ціннісною орієнтацією.

Головна мета особистісно-орієнтованої моделі виховання: розкриття й розвиток індивідуальності кожної дитини на основі формування базису її особистісної культури.

Існують такі напрямки особистісно зорієнтованої виховної системи:

- вивчення історії та культури рідного краю;
- організація діяльності з патріотичного та громадянського виховання;